
25 ÉVE HUNYT EL DURKÓ ZSOLT

Durkó Zsolt (1934-1997)
Nagygyörgy Sándor portréja az 1970-es évekből

I.

DURKÓ ZSOLT A GÖMB TÖRTÉNETE – THE HISTORY OF THE SPHERES

A Szerző rövid néhány gondolata zongorára írt sorozatáról, továbbá az 1. és a 2. füzet Ábrahám Mariann előadásában, akinek a nevéhez fűződik a felvételen hallható első két füzet ősbemutatója.

[A GÖMB TÖRTÉNETE \(pdf\)](#)

II.

BIELICZKYNÉ BUZÁS ÉVA¹

Emlékezzünk Durkó Zsolt zeneszerzőre

(1934. április 10. Szeged – 1997. április 2. Budapest)

Durkó Zsolt
(mmakademia.hu)

1955-1960-ig a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán tanult zeneszerzést Farkas Ferenc osztályában. Tanulmányait a római Santa Cecilia Akadémián folytatta Goffredo Petrassi mesteriskolájában. Ezután szabadfoglalkozású zeneszerzőként működött, majd 1972 és 1977 között a Zeneakadémián a 20. századi zeneszerzést oktatta. 1982-től a Magyar Rádió zenei lektora. 1987-ben alapítója volt a Magyar Zeneművészeti Társaságnak, és elnökeként elindította a *Mini Fesztivált*, a kortárs zene jelentős rendezvényét.

Durkó Zsoltot, a nagyszerű zeneszerzőt és kedves embert rádiós munkám közben ismertem meg. A Magyar Rádió egyik zenei lektora volt 1982 – 1997-ig. Engem pedig 1992-ben bíztak meg a Zenei Lektorátus ügyeinek intézésével.

¹ Zenei szerkesztő, zenei író. Durkó Zsoltra emlékező írásnak forrása: [Emlékezzünk Durkó Zsolt zeneszerzőre - hajdútánc.hu](http://EmlékezzünkDurkóZsoltzeneszerzőre-hajdútánc.hu). A képek egy része, valamint a hangfelvételek a mostani másodközlés alkalmával kerültek az írásba. (A Szerk. megj.)

Részletek a szerző RÁDIÓFÓNIA c. sorozatából:

DURKÓ ZSOLT: *EPIZÓDOK A B-A-C-H TÉMÁRA* (1964)

1964. február 19-én mutatták be a Rádióban Durkó Zsolt *Epizódok a B-A-C-H témára* c. zenekari művét. A fiatal zeneszerző első rádiós-bemutatóját sok-sok tanulás előzte meg. Durkó Zsolt 1961. júniusában diplomázott a Zeneakadémia zeneszerzés tanszakán Farkas Ferenc növendékeként.

Néhány hónap múlva már Rómában folytatta tanulmányait, a Santa Cecília Akadémián Goffredo Petrassinál, a híres zeneszerzőnél. Hogy mit jelentett Durkó számára Európa egyik kulturális központjában töltött két esztendő, arról később így beszélt: „Akkor úgy éreztem, hogy kinyílt előttem Európa. Persze, az engem ért hatások nemcsak zeneiek voltak, hanem a város maga, az építészeti élmények, a festmények és az akkor szövődő barátságok. Önmagamra eszmélésem épp a Petrassival való találkozás eseményéhez fűződött: hiszen az ő zenei-szellemi sugárzása, szuggesztív ereje új távlatokat nyitott meg számomra. Iskolájában és az akkori római koncertéletben ismerkedtem meg mindazokkal az új európai zenei eredményekkel, amelyek az ötvenes években még nem jutottak el hozzánk.”

1963-ban, a mesteriskola végén Durkó Zsolt *Epizódok a B-A-C-H témára* című diplomamunkájával a legmagasabb pontszámot érte el. A zenekari mű római bemutatója után egy olasz kritikus kiemelte a fiatal zeneszerzőnek azt a meggyőződését, hogy „a művészetben feltétlenül szükség van a hagyományra épülő megújulásra.”

Durkó azonban már művének otthoni előadására gondolt. De erről Lehel György karmesternek, a Rádiózenekar vezetőjének szavait idézem: „Érdekes dolog egy hosszú és szép munkakapcsolat kezdetére emlékezni. Durkó Zsolt Rómából írt nekem egy levelet, hogy nagyon szeretné, ha a diplomamunkájának budapesti bemutatóját én dirigálnám. Megnézve a kottát, kiderült, hogy egy egészen rendkívüli tehetséggel találkoztam, új hanggal a magyar zenében. Boldogan és lelkesedéssel vállalkoztam a mű bemutatására. Abban az időben én is a 30-as éveim közepén-végén voltam, és hihetetlenül izgatott minden új, minden változás, minden előremutató jelenség a magyar zenében. Ennek egyik eredménye lett Durkó Zsolt *Epizódok a B-A-C-H témára* című művének rádiós felvétele és bemutatója. „

Lehel György (1926–1989)

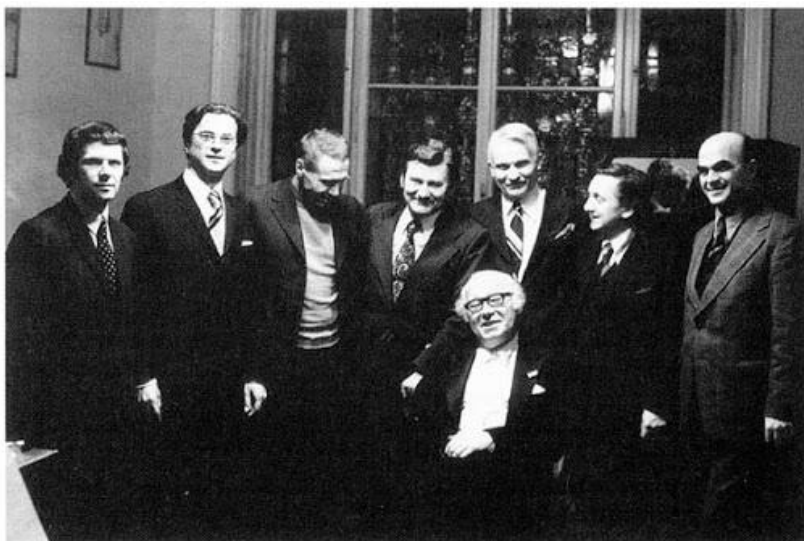
DURKÓ ZSOLT: *HEGEDŰVERSENY (Organismi)* (1965)

[Zsolt Durkó - Organismi \(1964\)](#) (11:54)

Durkó Zsolt: Organismi (Szűcs Mihály - hegedű, MR Szimfonikus Zenekara, Lehel György)

Az 1960-as években indult el a „harmincas” években született zeneszerzők pályafutása. Tehetségük, zenei stílusuk különbözött ugyan, de sorsuk, szándékaik között nagyon sok volt a hasonlóság. 1965-ben mutatták be az 1934-ben született Durkó Zsolt és az 1939-ben született Bozay Attila egy-egy művének rádiófelvételét.

A Zeneakadémián mindketten Farkas Ferenc osztályában sajátították el a zenei tudás biztonságát, a világos formanyelvet és az ésszerű, takarékos munka módszerét.

Farkas Ferenc tanítványai körében: Bozay Attila, Durkó Zsolt, Kurtág György, Petrovics Emil, Vass Lajos, Szokolay Sándor és Kocsár Miklós a Zeneakadémia egykori művészsobájában.
(momus.hu)

1965. március 1-jén mutatták be Durkó Zsolt **Hegedűversenyét**, amelyet a Rádió zenei főosztályának felkérésére komponált. A rádiófelvétel Szűcs Mihály szólójával, a Rádiózenekar előadásában Lehel György vezényletével készült el.

Kissé ellentmondásos a cím: a zeneszerző ugyanis **Organismit** írt a partitúrára, azonban a Rádióban abban az időben kerültek az idegen szavakat, ezért **Hegedűverseny**ként került a műsorba. Földes Imre a *Harmincasokkal* készített nevezetes interjú-sorozatában Durkó Zsolt így beszélt erről a művéről: „A darab címe: **Organismi**, hegedűre és zenekarra. Szándékosan kerültem a versenymű elnevezést, mivel jellemzőbb rá a szerkesztésmódja. A műben két, merőben különböző zenei világ váltakozik egymással. Az egyik, a tulajdonképpeni „organismi”, ahol a zene építőelemei, az élővilág fejlődéstörvényeihez hasonlóan rendeződnek. A másik világot a „psicogramma” szóval jellemezhetném, ahol nem az objektív fejlődéstörvényekhez hasonló elvek, hanem szubjektív, csak logikával fel nem deríthető, belső folyamatok érvényesülnek.”

DURKÓ ZSOLT: MAGYAR DÍSZÍTŐELEMOK (Fioriture ungherese) (1967)

Zsolt Durkó: Fioriture for Orchestra (9:46)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara, vezényel: Lehel György

A Magyar Rádió szimfonikus zenekara, Lehel György vezényletével 1967. április 20-án a Zeneakadémián adott hangversenyt. Ekkor mutatták be Durkó Zsolt Magyar díszítőelemek című zenekari művét, amely a Rádió megrendelésére készült. A szerző nyilatkozata szerint a magyar zenei hagyományban fellelhető apró, dallamos ékítések világa ösztönözte megkomponálására. A műben hangszereken kívül, szöveg nélkül éneklő kamarakórus is szerepel. A koncert után Fábián Imre zenekritikus így írt:

„A hét kimagasló eseményének Durkó Zsolt új zenekari művének bemutatója bizonyult. Fioriture ungherese mondja az eredeti olasz cím, pontosabban és jobban fejezve ki a mű alapkoncepcióját, mint a magyar cím, mely magyar díszítőelemek jelenlétére utal a kompozíció zenei anyagában. Durkó minden eddigi jelentkezése az erős, jelentős egyéniség jegyeit viselte magán, s e tekintetben új alkotása is igazolta a hozzá fűzött várakozásokat. Hagyomány és újítás: a magyar zenei gondolkodásmód, és a legkorszerűbb kifejezőeszközök alkalmazása korántsem egymásnak ellentmondó elvek.

Durkó már több művében szándékozott ezt bizonyítani, és mindig meggyőző sikerrel.

A Rádiózenekar Lehel György vezényletével mutatta be a művet, újra meggyőzve, hogy ez a kitűnő együttes és vezetője milyen jó érzékkel reagál minden újra napjaink magyar zenéjében.”

DURKÓ ZSOLT: *ALTAMIRA* (1968)

[Altamira - For chamber choir and orchestra](#) (10:27)

Durkó Zsolt: *Altamira* - Kamarakórusra és zenekarra (1968)

Vezényel: Mihály András

© 1972 HUNGAROTON RECORDS LTD.

1969. május 12-én mutatták be Durkó Zsolt *Altamira* című művét, amely képzőművészeti élmény hatására született. De ez az élmény a régmúltat idézi: mégpedig a spanyolországi Altamira- barlang falán megtalált őskori színes képeket.

A fiatal Durkó Zsolt zeneszerzőt e barlangrajzok ihlették új mű komponálására, amelyen keresztül az őskor művészeti emlékei bekerültek a 20. század zenei életébe. Az év jelentős magyar bemutatója alkalmából Durkó Zsolt így nyilatkozott:

„Új zenekari művem címe *Altamira*, amelyhez – mint a cím is mutatja, az Altamira-barlang festményei adták az ösztönzést. Hasonlóan a barlangfestményekhez, a kompozícióban egy rajzos és egy elmosódott körvonalú zenei anyag szerepel. E kettő egyensúlyával építkezik a darab, ennek megfelelően állítottam össze a zenekari apparátust, valamint a 12 tagú kamarakórust, amely szöveg nélkül énekel és a hangszercsoportokkal egyenrangú szerepet tölt be. Végül megemlítem, hogy új művem – többi zenekari darabomhoz hasonlóan, a Rádió rendelésére készült. Megköszönöm a művet bemutató Rádiózenekar, valamint a Rádióénekkar tagjaiból alakult kamarakórus és Lehel György karmester munkáját. Öröm a zeneszerző számára, ha ilyen kiváló művészek tolmácsolják mondanivalóját.”

DURKÓ ZSOLT: KANTÁTA no. 2. (Ady Endre *Az Illés szekerén* c. versére) (1972)

Kantáta II. - kettős vegyeskarra és zenekarra, Ady Endre *Illés szekerén* c. versére (18:32)

Durkó Zsolt: Kantáta II. - kettős vegyeskarra és zenekarra, Ady Endre *Illés szekerén* c. versére

© 1989 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Durkó Zsolt **II. kantátáját** Ady Endre *Az Illés szekerén* c. versére komponálta, a Magyar Rádió megrendelésére. A zeneszerzőt annyira foglalkoztatta a téma, hogy a mű néhány hónap alatt elkészült. Durkó Zsolt második alkalommal fordult inspirációért Ady verseskötetéhez.

Az **I. kantátában** baritonszóló, vegyes-kar és zenekar szólaltatja meg a költő három versét. A **II. kantáta** egyetlen vers, *Az Illés szekerén* látomását követi, a zenekar mellett kettős vegyes-karral, szólista nélkül.

Ady Endre 1908-ban írta *Az Illés szekerén* c. kötetét, amelyben a legszebb „Istenes versek” találhatók. A kötet címadó, első verse a művészet ellentmondásos lényegét, a művészek gyönyörű és egyben tragikus küldetését fejezi ki. Azokét, akiket izzó szívük és jégcsapos agyuk soha nem enged szabadulni a Föld és az Ég ellentétes vonzásából. Kárpáti János zenetörténész így írt a műről: „Durkó Zsolt kantátája szuggesztív erejével az illési kiválasztottság borzasztó súlyát és félelmetesen hideg ragyogását akarja a hallgató lelkébe átplántálni. A nagy és bátor élet felelősségéről, kozmikus magányáról és védtelenségéről énekel Ady szavaival.” Durkó Zsolt műve a közönség 1973. évi díját kapta.

DURKÓ ZSOLT: *HALOTTI BESZÉD* – oratórium (1975, 1976)

[Halotti beszéd - oratórium - Prologus \(4:47\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Epilogus \(5:41\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Aria \(3:05\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Duetto \(3:07\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Coro \(4:00\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Coro \(1:27\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Coro \(0:52\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Coro \(0:30\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Motto \(0:20\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Recitativo \(2:03\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Fuga \(3:59\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Turba \(0:27\)](#)

[Halotti beszéd - oratórium - Turba \(0:53\)](#)

Durkó Zsolt: Halotti beszéd - oratórium

Fülöp Attila (tenor) és Ütő Endre (basszus), a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus

Zenekara (karigazgató: Sapszon Ferenc, vezényel: Lehel György

© 1975 HUNGAROTON RECORDS LTD.

A Zeneakadémia nagytermében 1975. február 21-én mutatták be Durkó Zsolt *Halotti beszéd* című oratóriumát, Fülöp Attila, Ütő Endre, a Rádió ének- és zenekara előadásában, Lehel György vezényletével. A zeneszerző ebben a művében az ó-magyar nyelv és irodalom egyik nagyszerű emlékét használta fel. Az oratórium-műfaj hagyományai szerint van benne ária, recitativo, duett, zenekari fuga és dramatikus kórus.

Részlet a Halotti beszéd kottájából

A kompozíció 14 tételét három nagy formai egységbe rendezte el a szerző: az első részben az Édenkert, az otthonra találás hangja, a másodikban a szöveg ismert kezdősora, extatikus lobogású kórustömb formájában szólal meg, a harmadik tömb pedig a bűnbeesés, a halál látomása. Kárpáti János a bemutató után írta kritikáját, ebből idézek: „Régóta várt, jelentős eseménye volt a magyar zenei életnek Durkó Zsolt **Halotti beszéd** című oratóriumának bemutatója. A kompozíció a Fővárosi Tanács felkérésére, Pest, Buda és Óbuda egyesítésének centenáriuma íródott, még 1972-ben. Az lett volna szép, ha megszólaltatására az ünnepi évben, 1973-ban kerülhetett volna sor. Jó ideje tudjuk, hogy Durkó Zsoltnak megvan a maga saját, átütően és összetéveszthetetlenül egyéni stílusa, és az a **Halotti beszéd** is minden ízében áthatja. Megtaláljuk benne a zenekari szólamoknak azt a dúsan szőtt, szinte őserdei vegetációját, mely a **Fioriture** óta Durkó egyik legerősebb eszköze, megtaláljuk az Ady-kantátákban kikísérletezett kórustechnikát, mely itt még nagyobb kontrasztokkal, még erősebb drámai funkcióval lép elő és végül megtaláljuk azt a bonyolult, kisebb egységekből építkező szerkezeti modellt, mely Durkó művein szinte a kezdetektől fogva végigvonul.” 1975. júniusban Párizsból jött az újabb nagy magyar siker híre: a Tribune International des Compositeurs elnevezésű, évről évre sorra kerülő nemzetközi rádiós zenei versenyen Durkó Zsolt **Halotti beszéd** című oratóriuma kapta a legtöbb pontot. (Csak emlékeztetésül jegyzem meg, hogy 1970-ben Szöllősy András, 1972-ben pedig Balassa Sándor egy-egy műve volt a győztes!)

A Magyar Rádiót Párizsban Kroó György képviselte, az ő beszámolójából idézek: „Az Unesco egyik nagy tanácskozó termében egy hétig, napi hat és fél órán át kezelte a magnetofont a „Tribün” technikusa. A Magyar Rádió felvételét a sorsolás szeszélye folytán legelsőnek forgatták le. Hatását az utána következő 89 mű sem tudta elhalványítani, s megszületett az eredmény, Durkó Zsolt nagy személyes diadala és a magyar zene rendkívüli nemzetközi sikere: öt év alatt a harmadik első hely.

Zsolt Durkó: Fioriture for Orchestra (9:45)

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és énekkara, vezényel: Lehel György

Durkó nagyszerű kompozíciója Párizsban nemcsak önmagát, alkotóját és a magyar zeneszerzést képviselte, hanem tágabb értelemben a magyar zenekultúrát: hiszen kitűnőre vizsgázott előadógárdája, a Magyar Rádió ének- és zenekara, a két énekes szólista, Fülöp Attila és Ütő Endre, valamint a karmester: Lehel György.”

Durkó Zsolt zeneszerzőről köztudott volt, hogy életművét következetesen, felelős tudatossággal építette fel. Az itthoni gratulációkat a szokott szerénységgel hárította el: „Azok közé tartozom, akik mindennap dolgoznak, hiszen a zeneszerzés mesterség. Ami természetesen nem jelenti azt, hogy minden egyes napnak a munkája meg is marad a kompozícióban, távolról sem. Fontos szerepe van annak a bizonyos „jó órának”, a jó pillanatban megfogalmazott zenei gondolatnak, s hogy ez várható legyen, napi szorgos munkára van szükség, ez tölti ki életünket.”

Az *Új magyar zene a Rádióban* nevű seregszemlét 1976-ban is megrendezték. Az 1976. január 27-i eredményhirdetés meglepetést hozott: mind a közönség, mind a kritikusok zsűrijének díját: Durkó Zsolt **Halotti beszéd** című műve nyerte.

Durkó Zsolt nagy sikerű alkotásáról emlékeztetőül ismétlem meg: a művet 1975-ben mutatták be a Rádióban, majd a felvételt megmérettetésre kiküldték a párizsi zeneszerzői Tribünre, ahol a legtöbb szavazatot kapta. Újabb siker a magyar közönség és kritikusok díja, sőt, a Magyar Hanglezgyártó Vállalat is gyorsan megjelentette hanglemezen a Magyar Rádió felvételét.

DURKÓ ZSOLT MÓZES c. zenedrámája az Operaházban (1977)

Durkó Zsolt: Mózes-részletek

[Moses, Scene 1: Introduction and Section \(11:23\)](#)

[Moses, Scene 1: The Scene of the Mother and Moses \(4:46\)](#)

[Moses, Scene 3 \(8:37\)](#)

Közreműködik: Magyar Állami Operaház ének- és zenekara, vez.: Kórodi András
Sass Sylvia Sass · Szőnyi Ferenc · Ütő Endre Ütő · Ötvös Csaba

A bibliai Mózes története sok művészt ihletett alkotásra, mint például Schönberget. Legújabb, magyar zenei feldolgozása Durkó Zsolttól származik, aki a következőket mondta: „A 60-as évek végén adták elő a Nemzeti Színházban Madách Imre *Mózes* c. drámáját. Mivel a kísérőzenét én komponáltam, a darab valamennyi próbáján jelen lehettem. Nagy érdeklődéssel figyeltem, hogy a színészek miképpen keltik életre a nyomtatott szöveget. A Mózes-témából régóta szerettem volna operát írni. A munkám kezdetén a Biblia és a Madách-mű mozzanatainak egymásba fonódásából akartam a szöveggönyvet megalkotni. De amikor rájöttem, hogy az operának mások a törvényei, önállóan, a magam zenei elképzelései szerint készítettem el a librettót. Közben arra törekedtem, hogy szép magyar nyelven megírt, jól énekelhető szöveget zenésítsek meg.”

Boros Attila *30 év magyar operái* c. könyvében ezt írta: „Durkó Zsolt művében Mózes és a nép kapcsolata fogalmazódik meg. Az opera fő vonulatát, zenei és

dramaturgiai arculatát a hőstenor és a kórus párbeszéde határozza meg. A drámai konfliktust a mások helyett is gondolkodó Mózes és a maga sorsát irányítani nem tudó nép egymásra-utaltsága jelenti. Ezt a kettősséget is sugallja, sőt szuggerálja Durkó zenedrámája, amelynek legszebb részei a magányos hős köré fonódnak monológként, természet-, tűz- és éjszaka-zeneként. Ugyanakkor hatalmas kórustablók kommentálják az eseményeket.”

Durkó Zsolt négy évig dolgozott e művén. Betanulása rendkívüli feladatot rótt az Operaház művészeire. A kórus például több mint 150 próbát tartott. **1977. május 15-én** volt a **Mózes** bemutatója az Operaházban, Kórodi András vezényletével. A címszerepet Szőnyi Ferenc, az Anyát Sass Sylvia énekelte.

DURKÓ ZSOLT: TURNER ILLUSZTRÁCIÓK (1978)

Turner Illustrations for Violin Solo and 14 Instruments (13:35)

Durkó Zsolt: Turner illusztrációk hegedűszólóra és 14 Instruments hangszerre

A Halotti beszéd kottájából

Vezényel: Lehel György

© Hungaroton Released on: 1979-05-26

Az 1979. januárjában megrendezett *Új magyar zene a Rádióban* című seregszemen mind a közönség-zsűri, mind a szak-zsűri, Durkó Zsolt **Turner illusztrációk** című művét értékelte a legjobbnak. (Érdemes megemlíteni, hogy Durkót már hat alkalommal díjazták e seregszemen, és másodszor történt, hogy mind a két zsűri az ő művére szavazott – 1975-ben **Halotti beszéd** című oratóriuma nyert két díjat.)

A hegedűre és kamaraegyüttesre komponált **Turner illusztrációk** címében a híres angol tájképfestőre utal. Joseph Turner, a 19. század első felében a romantika egyik legkiválóbb festőművésze, az impresszionizmus előfutára volt. Művészete Durkó Zsoltot is megihlette. Így beszélt róla: „Londonban láttam a nagy Turner-kiállítást, amely mély benyomást tett rám. Nyomon követhettem, hogyan jutott el a naturális tájképfestéstől az impresszionisztikus festészeti kifejezésig. Ez a folyamat zenében is megragadható, pontosan ez a képlékenység, ez a változékonyság volt az, ami engem a festői elemeken túl vonzott. Bár a cím Turner festészetére utal, a mű mégsem illusztratív zene, hanem önálló hangzó világa van.

Nagy öröm számomra, hogy a közönség és a kritikusok felfigyeltek erre a darabra, amelyet 1976-ban komponáltam a BBC megrendelésére. Bemutatójára a Leedsi Fesztiválon került sor Lionel Friend dirigálásával. Az ősbemutatón és Budapesten is a kitűnő Erick Gruenberg hegedűművész működött közre. A hazai koncerten és a rádiófelvételen a Rádiózenekar játszott, Lehel György vezényletével.”

DURKÓ ZSOLT: ZONGORAVERSENY (1984, 1985)

Piano Concerto (24:59)

Durkó Zsolt: Zongoraverseny

Körmendi Klára (zongora), és a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara, vezényel: Ligeti András
© 1999 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Az Új magyar zene a Rádióban seregszemlén 1985. február 12-én a közönségszűri Durkó Zsolt **Zongoraversenyét** értékelte legjobbnak. Durkó Zsoltot, – mint rendkívüli tehetséget – először a Zeneakadémia zongoraszakára vették fel, majd tanulmányait zeneszerzés tanszakon, Farkas Ferenc osztályában folytatta. Komponált kantátákat, oratóriumokat, zenekari és kamaraműveket, ám a zongorával való jó kapcsolata egész életét végig kísérte. Ennek egyik kimagasló eredménye a **Zongoraverseny**.

Íme néhány sor Boronkay Antal zenekritikájából, amelyet a zeneakadémiai koncert után írt: „A partitúra tanúsága szerint a mű 1981-ben készült el, hangversenytermi bemutatójára azonban csak 1984. május 9-én került sor. A szólót Ránki Dezső játszotta, a Rádiózenekart Lehel György vezényelte. Az előadó-apparátus sejteti: Durkó „hagyományos” zongoraversenyt írt, és ezt nemcsak a nagy szimfonikus zenekar ténye húzza alá, hanem a mű formája, hangkészlete és karaktere is.

Durkó egytényű *Zongoraversenye* érzelmi hatásában kellemes zene, vagyis nem kísérletező, hanem inkább összegező alkotás, egy nagyon csiszolt zeneszerzői stílus érdekes megnyilvánulása.”

DURKÓ ZSOLT: SZÉCHENYI-ORATÓRIUM (1982, 1986, 1987)

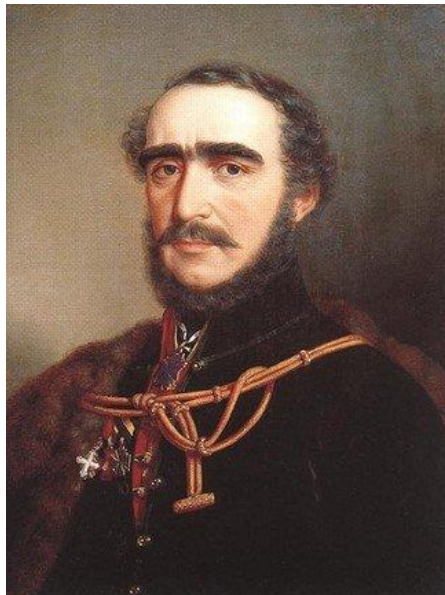
[Széchenyi Oratorio Part I. \(10:27\)](#)

[Széchenyi Oratorio Part II. \(14:13\)](#)

Durkó Zsolt: Széchenyi-oratórium I. és II. rész

Fekete Attila (tenor) és Fried Péter (basszus), a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és Énekkara (Karigazgató: Strauss Kálmán), vezényel: Vásár Tamás

© 2001 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Széchenyi István (1791–1860)

A tenor- és basszusszólóra, vegyes-karra és zenekarra írt **Széchenyi-oratórium** Debrecen felkérésére készült, Kodály Zoltán születésének 100. évfordulójára.

A szerző nyilatkozatából idézek: „Az oratórium szövegét Széchenyi István *Hitel*, *Világ*, *Stádium* és a *Kelet Népe* című írásaiból vett mondatokból, mondat-töredékekből állítottam össze, figyelve arra, hogy az így kialakított szöveg Széchenyi eredeti szavait, gondolatait pontosan és híven tükrözze, de arra is, hogy messze hangzó kétségbeesése, hite, reménye, áldozatvállalása – zenében, a zenei gondolatok rendjében fejeződjön ki.”

A mű bemutatója a debreceni Tudományegyetem nagytermében volt 1982. július 2-án, a Kodály Kórus és a Debreceni MÁV Szimfonikusok előadásában, Gulyás György vezényletével. Az oratórium budapesti előadását csak négy év múlva, 1986. február 9-én tartották meg. E koncertről Maróthy János zenekritikus többek között ezt írta: „A Rádió szimfonikus zenekarának és énekkarának zeneakadémiai hangversenye ritka nagy élménnyel szolgált: kimagasló sikerrel adtak elő mai magyar, ráadásul eléggé bonyolult művet, Durkó Zsolt **Széchenyi-oratóriumát**. A Széchenyi különböző írásaiból kiválasztott szövegek visszatérő mottója: „A köz-üdv a legfőbb törvény legyen”. A vezénylő Lehel György, a Rádió együttese, továbbá az énekes szólisták (Fülöp Attila és Köves Péter) nem mindennapi erőfeszítését igényelte a mű pontos megszólaltatása.”

A Magyar Rádió 1987-ben is megrendezte az új magyar zene seregszemláját. A szimfonikus művek kategóriájában Durkó Zsolt **Széchenyi-oratóriuma** a közönség díját kapta. Íme Ittész Mihály zsűri-tag méltatása: „Durkó Zsolt **Széchenyi-oratóriuma** a kierielt stílus szép példája. Az a fajta alkotás, amely az élő előadás közvetlenségét különösen igényli. A múltból vett szöveg nagyon is a mának szól, megzenésítése a népben-nemzetben gondolkodó alkotóművész felelősség-érzetének meggyőző megnyilvánulása.”

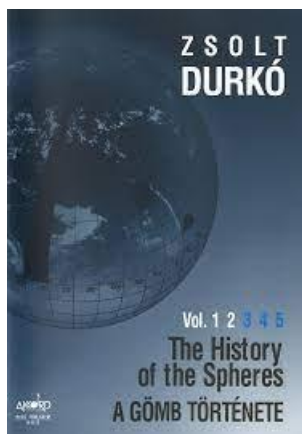
**MEGALAKULT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZETI TÁRSASÁG (1987,
1988)**

„Az új zenekultúráért” jelszóval 1987-ben megalakult a Magyar Zeneművészeti Társaság, amelynek tagja kezdetben 16 zeneszerző és előadóművész volt, de hamarosan további 30 művész csatlakozott hozzájuk. Nyitókoncertjüket 1988. november 22-én tartották a Zeneakadémia nagytermében. A hangverseny előtt többen is nyilatkoztak a Társaság célkitűzéseiről.

Durkó Zsolt zeneszerző, a Társaság elnöke többek között ezt mondta: „Hazánkban volt olyan időszak, amikor nem kellett Lajtha László, amikor nem szólalhatott meg Bartók műveinek egy része, ez a zenei köztudat Viski János, Dohnányi és mások életművét igyekezett alul-értékelni, vagy gyorsított tempóban elfelejteni. Intézmény-rendszerünk alapjaiban ma is monopolisztikus rendszerű, azaz, kizárólagos jogokat és lehetőségeket biztosít, amelyet – néhány új menedzser-központ létrejötte csak korlátozott mértékben tudott oldani. Társaságunk olyan zenei közérzetet, közállapotot kíván, melyben mindenki a maga módján épülhetne be a zenekultúra egészébe.”

DURKÓ ZSOLT: A GÖMB TÖRTÉNETE – zongoraciklus (1994)

Durkó Zsolt zeneszerző 60-ik születésnapját – 1994. április 10-én – szerzői esten ünnepelte a zenei és a tágabb szellemi világ. Hollós Máté akkor így jellemezte komponista társát:

„Egyenes, sudár, karcsú alakja, enyhén – de nem gögösen, inkább a szellem ünnepélyességével – fölfelé tartott feje, csak kiválasztottjai előtti oldódása, de sohasem közvetlenkedése belső értékrendjének nemes konzervativizmusát tükrözte.”

Durkó Zsolt 1989-től 1991-ig komponálta **A gömb története** című 60 darabból álló zongora ciklusát, amely öt sorozatra tagolódik, ám az egész – egyetlen dramaturgiai szála fűződik fel. Színeiben, hangulatában szinte mindegyik darab

más és más – saját címmel. Karakterük az ünnepélyestől az ironikus felhangokig, a gépezetszerű zenétől, a jókedvtől, a napsütéstől az esőcseppek kopogásáig, a Jupiter-motívum feldolgozásától a zenei fény-árnyék megjelenítéséig terjed. 1994. október 1-jén a *Zene Világnapján* a zeneszerző ezeket a darabjait saját maga adta elő a Rádió 6-os stúdiójában

Előtte Batta András, az ünnepi műsor házigazdája beszélgetett a szerzővel. Durkó Zsolt *A gömb történetéről* ezt mondta: „Az az arány érdekelt, hogy hogyan lehet elhelyezni az egészen egyszerű, az egészen rövid mellé a nagyon összetett gondolatot, remélve, hogy az egyik megújul a másiktól. Ahogyan a különböző motívumok elhajlanak, átváltoznak, ahogyan egyik váltja a másikat, ahogyan egy új gondolat megszületik – ez a folyamat a gömbhéjak képzetére utal.”

DURKÓ ZSOLT: A JELENÉSEK KÖNYVÉNEK MARGÓJÁRA (1996. 1997)

Az 1996. április 7-én befejezett, a Magyar Rádió felkérésére komponált *A Jelenések könyvének margójára* című nagyszabású oratóriumát 1997. június 14-én sikerült bemutatni: a Rádiózenekar, a Magyar Állami Énekkar, kitűnő szólisták tolmácsolásában, Ligeti András vezényletével.

Ligeti András

Hónapokkal korábban, amikor már biztossá vált a mű bemutatójának lehetősége, még reménykedtünk, talán a közeli bemutató is hozzásegíti az akkor már súlyos beteg alkotót a gyógyuláshoz, s a hangverseny első felében elhangzó Bartók-zongoraverseny hálaéneke örömteli aktualitást nyer. Sajnos, nem így történt; a

könyörtelen kór győzött, s a kompozíció így valódi zenei testamentumként maradt ránk. A bemutató hangverseny címe pedig *In memoriam Durkó Zsolt* lett. A címadás tudatos szerénysége – ***A Jelenések könyvének margójára*** – nem fedheti el, hogy jelentős alkotással gazdagodtunk.

A Biblia szélére írott kommentárok önálló életre kelnek, hangokká válnak. A Károli Gáspár fordítása alapján alt, tenor, bariton szólóra, vegyes-karra és zenekarra íródott oratórium négy, egymást szünet nélkül követő részre tagolódik. Az első két szakasz elsősorban az ótestamentumi Geneziszből, a másik kettő az Újtestamentumot záró Apokalipszisek könyvéből idéz. Így mintegy átíelve a teljes Bibliát.

A mű kezdete („Idő nem vala még”) a teremtés csodáját foglalja hangokba, majd az ezt követő drámai rész („Az emberek orcája lealacsonyították”) a Gonosz megjelenésével megbomló világot ábrázolja érzékletesen. A harmadik formai tömb („Ítélet pecsétje feltöretik”) már a „kizökkent világ” apokaliptikus pusztulásának víziója, majd az iszonyatos kataklizma ábrázolása után a mű a mennyei béke, megbocsátás és megtisztulás éteri harmóniájává csendül ki:

Mintegy üvegtengeren át / a fény átragyog, kiárad / Megzendül tág tere a végtelennek. / Nem lesz semmi más, csak öröm. / Életnek titka felfedetik.”

Mi pedig palotát állítsunk észnek, / tündöklő csodáit míveljük / szabad emberségnek.”

DURKÓ ZSOLT ZENESZERZŐ EMLÉKEZETE (1997)

Durkó Zsolt zeneszerző 1997. április 2-án, 63. éves korában, türelemmel viselt súlyos betegségben elhunyt. A Rádió Zenei főosztálya nem felejt el zenei lektor kollégáját, aki mindig pontos véleményt mondott zeneszerző társai kompozícióiról. Szelíd, halk szavú „úriember” volt, aki azonban időnként szenvedélyesen mondta ki véleményét a kor kellemetlen, káros tüneteiről és embereiről. A Bartók rádió így búcsúzott tőle: „Durkó Zsolt, a mai magyar zeneszerzés egyik meghatározó személyisége 1934-ben született Szegeden. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Farkas Ferenc növendéke volt, majd két évig Petrassi mesterkurzusát látogatta a római Santa Cecília Akadémián. 1971–1977 között a Főiskolán zeneszerzést oktatott. A Magyar Rádió zenei lektoraként 1982-től tevékenykedett. Durkó Zsolt életműve – amelyet számos jelentős kitüntetéssel ismertek el – a szóló hangszerekre írott daraboktól, kamara- és kórusműveken, a **Mózes** című operán keresztül versenyművekig, oratóriumokig terjed, szinte minden műfajt magában foglalva. Közülük kiemelkednek a **Halotti beszéd** című oratórium, a **Turner illusztrációk**, a vonósnégyesek, az utóbbi években komponált zongoradarab-ciklus, a **Gömb története**, valamint utolsó nagyszabású oratórikus mű, a **Jelenések könyvének margójára**.

Visszavonuló életmódja ellenére zenei közéleti tevékenysége is meghatározó volt. Az ő nevéhez fűződik a Magyar Zeneművészeti Társaság megalakulása, valamint a január utolsó hétvégéjén megrendezett kortárszenei Mini-Fesztivál életre hívása és gondozása is.”

Sírja: [Farkasréti temető](#): 25-2-60/1.

1982-től 1997 tavaszán bekövetkezett haláláig ebben a házban (Budapest, I. Attila út 103.) élt és alkotott Durkó Zsolt

Emléktáblája: Budapest I., Attila út 103.

Durkó Zsolt műveinek rádiós felvételei

1961 Két madrigál

1963 Epizódok a B-A-C-H témára

1964 Hegedűverseny

1965 Magyar rapszódia + Improvizációk fúvósötösre + I. vonósnégyes

1966 Psicogrammák

1967 Magyar diszitőelemek zenekarra (Fiuriture per orchestra) +
Psicogrammák (2. felvétel)

1968 I. vonósnégyes (2. felvétel)

1969 Altamira

1970 Cantilene + Concerto + Kolloidok

Rézfúvós kvartett (Quartetto d'ottoni) + Tanulmány (József Attila)

1971 Ikonográfia (Iconography) No. 2.

1972 Tanulmány (József Attila) (2. felvétel)

1973 Rézfúvós kvartett (Quartetto d'ottoni) (2. felvétel)

Kantáta No. 2. – Ady Endre: Az Illés szekeren című versére

1974 Kamarazene (In memoriam Natalie et Serge Koussevitzky)

Esély (Chance) + Mikrostrukturák

1975 Halotti beszéd

1978 Turner illusztrációk + Gyermekzene + Öt darab tubára és zongorára

1979 Kisdobos + Nyolc kürtduó + Törpék és óriások – I/b + Rapszódia

1980 Asszonánc

1981 Négy dialógus ütőszólóra és zenekarra + Androméda

1982 Epizódok a B-A-C-H témára (2. felvétel) + Tételek

1983 Hang és fény (Son et lumière) + Törpék és óriások – I.,II.,III.

1984 Refrének – hegedűre és kamarazenekarra (Refrains) + Zongoraverseny

Három esszé + Téli zene (Winter-music)

1985 Három rondó + Quartina + Szentivánéji zene +Szólószvit

1986 Széchenyi oratórium

*